

Post-natal practices in Kavak county and its villages: Mother and baby oriented treatment and protection ways

Kavak ilçesi ve köylerinde doğum sonrası uygulamalar: Anne ve bebeğe yönelik duyulan korkular ve sağaltım yolları

Meryem Bulut¹

Abstract

The research conducted with sixty women who live in Kavak county of Samsun and its four villages. The age range of the women interviewed is 20-75. The research was performed by the face-to-face interview technique. Application executed between the 15th and 25th of June, 2011 and the data collected was interpreted by analysis.

Interviewed women's beliefs related to their babies to get harmed is analysed by this analyses. According to the results obtained, a part of the women who live in the county and its villages believe that the reason of the deaths among the new-borns is this creature called 'the bird' and the babies die by its suffocating evil effect. It is seen that every interviewed woman was applying these protection measures for mother and baby even though the number of people who believe that these babies might be dying from children's diseases is not low. In all four villages visited, it is seen that almost all the women living in these villages are using traditional applications to protect their babies.

Özet

Araştırma Samsun'a bağlı Kavak ilçesi ve dört köyünde yaşayan 60 kadın ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan kadınların yaş dilimi ise 20-75 yaş arasındır. Araştırmada yüz yüze yapılan görüşme tekniği kullanılmıştır. Uygulama 15 -25 Haziran 2011 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır.

Görüşme yapılan kadınların bebeklerinin zarar görmelerine ilişkin inançları analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, ilçede ve köylerde yaşamını sürdüren kadınların bir bölümü, yeni doğanlarda karşılaşılan ölümlerin kuş çalması sonucu bebeğin boğularak öldüğüne inanmaktadır. Bebeklerin çocuk hastalığında ölebileceğine inanlarında sayısının az olmamasına rağmen koruma önlemlerinin görüşme yapılan kadınların tümü tarafından uygulandığı görülmektedir. Dört köy ziyareti yapılmış ve köyler de yaşayan kadınların neredeyse tamamına yakını bebeklerini korumak için geleneksel uygulamaları yerine getirdikleri görülmüştür.

¹ Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Antropoloji Bölümü, mbulut@ankara.edu.tr

Keywords: Woman After Childbirth, Puerperal Fever, Protecting the Baby, Fortieth Day Ceremonies. **Anahtar Kelimeleer:** Loğusa, Albastı, Bebeği Koruma, Kırklama Törenleri.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

GİRİŞ

İnsanlığın yeryüzünden varoluşundan ve yaşamını anlamlandırmaya çalışmasından itibaren açıklanamayan durumlara kendi koşullarında çeşitli çözümler getirilmişlerdir. Geleneksel toplumlarda, bebek ölümleri kötü ruhların varlığına bağlanmıştır. Bu inanca pek çok kültürde rastlamak olanaklıdır (Griffith 2009:267). Örneğin Yunan mitolojisinde yeni doğanları öldüren Hera vardır (Erhat 1996:191). Annelere ve bebeklere zarar veren, saldırarak ölümlerine yol açan kötü ruhlar; köpek, kedi, oğlak, buzağı, kuş, kadın vb şekillerde olabilmektedir (Emiroğlu vd. 2003:36). Mardin’de alkızı sarışın kadın kılığında bir cin olarak tanımlanırken (Bulut, 2010:15-24), Anadolu Yörüklerinin inancında istediği eve giren bir kuş olarak tanımlanmaktadır (Beydili, 2005:356-357). “Alkansı” ya da “Alruhu”olarak bilinen ruhlara inanç bütün Türk dünyasında mevcuttur. Yeni doğan bebeklere zarar verdiği gibi loğusa ve hamile kadınlara zarar verdiğine inanılır (Kalafat 2000: 85). Bu yaratıkların zararlı etkilerinden korunabilmek için ocaklı ailelere ait bir eşya ya da süpürge, nazarlık, sarımsak, demir gibi nesnelere, loğusa ya da bebeğin yanına yerleştirilir. Gece gündüz çerağ yakmak, yastığında ya da üzerinde kırmızı kurdele ya da altın bulundurmak da bebeği korumaya yönelik önlemler olarak karşımıza çıkar (Emiroğlu vd. 2003: 36-37, İnan, 1972:168-171).

Korumaya yönelik simgeler; iklimlere, çevreye, mevcut malzemelere, geleneksel inançlara vb. göre farklılık göstermektedir (Bruhl 2006: 147, 175). Simgeler insanları bir yandan kosmos ile diğer yandan ait olduğu toplulukla uzlaştırır (Eliade 2003:427-428). Çeşitlilik göstermelerine rağmen yüzeyin altında evrensel bir takım ortak öğelere sahiptirler (Ateş 2001:19). Bebeklere kötülük yapan bu yaratıklar farklı bölgelerde farklı isim ve görüntülerle tanımlanabilirler. Örneğin, Samsun’un Kavak ilçesi ve bazı köylerinde yeni doğanların ölümleri, kuş çalmasına bağlanmaktadır. Bebeklerini kuş çalmasına korumak isteyenler, ocaklı aileler olarak kabul edilen ailelerin, ocaklarında kül almaktadır. Geçmişten gelen kültürel etmenler, ‘batıl itikat’, ‘boş inanç’ olarak değerlendirilse de insanların ihtiyacına cevap vermeye devam etmektedir. Bu problem kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1.Kadınların yeni doğanların ölüm nedenlerine ilişkin inançları nelerdir ve korunmalarına dair inançları nelerdir ve olaylara ilişkin bireysel deneyimler nelerdir?

2.Bebeklerin göbek bağlarına ilişkin uygulamalar nelerdir?

Çalışma Grubu

Bu araştırma Samsun'a bağlı Kavak ilçesi ve dört köyünde yaşayan 60 kadın ile gerçekleştirilmiştir.. Görüşme yapılan kadınların yaş dilimi ise 20-75 yaş arasındadır. Araştırma kapsamında bulunan kadınların yarısına yakını ilçede yaşamaktadır ve tamama yakını evlidir. Çalışma grubunun büyük bir bölümü de aile kararı ile evlenmişlerdir.

Veri Toplama ve Değerlendirme

Bu araştırma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yüz yüze yapılan görüşme tekniği kullanılmış ve açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu oluşturularak kullanılmıştır. Uygulama, 15 -25 Haziran 2011 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırma Samsun'a bağlı Kavak ilçesi ve dört köyünde yaşayan 60 kadın ile kendi evlerinde 15-15 Haziran 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan kadınların yarısına yakını ilçede yaşamaktadır. İlçede evlerinde gün için toplanan kadınlarla görüşüldüğü gibi sokakta oturan gruplarla da sohbet edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır.

BULGULAR

Yapılan analizler ile görüşme yapılan kadınların bebeklerinin zarar görmelerine ilişkin inançları analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, ilçede ve köylerde yaşamını sürdüren kadınların bir bölümü, yeni doğanlarda karşılaşılan ölümlerin kuş çalması sonucu bebeğin boğularak öldüğüne inanmaktadır. Bebeklerin çocuk hastalığında ölebileceğine inanlarında sayısının az olmamasına rağmen koruma önlemlerinin görüşme yapılan kadınların tümü tarafından uygulandığı görülmektedir. Dört köy ziyareti yapılmış ve köyler de yaşayan kadınların neredeyse tamamına yakını bebeklerini korumak için geleneksel uygulamaları yerine getirdikleri görülmüştür.

Yaşamının çoğunluğunu Samsun da geçiren ve yaz tatillerinde ilçeye gelen 37 yaşında bir kadın, kızının bebekliğinde (kızı 20 yaşında), kuş öldürmesinden kurtulduğunu ancak kızı için henüz tehlikenin geçmediğini belirtmiştir. Bu bölgedekilerin inançlarına göre kuş çalmasından kurtulan çocukların evlendikleri gece sabah ezanına kadar uyanık kalmaları gerekmektedir. Uyuduklarında kuşun tekrar gelerek yeni evlenen ve bebekliğinden kuşun öldürmesinden kurtulan kadın ya da erkeğin kuş tarafından öldürebileceğine inanılmaktadır. Bu nedenle kızı iki ay sonra evlenecek olan kadın endişeliydi. Geçmişten gelen kültürel etmenler dinsel öğelerle ilişkilendirilerek yeni inanç öğelerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Atay, 2009:32). Dinsel öğelerle birleşerek ortaya çıkan kültürel etmenler varlıklarını sürdürmeye devam etmektedirler. Bu bölgede yaşayanlar kuş çalması olarak adlandırılan geleneksel inancın tehlikesinden, dinin sayesinde (sabah ezanına kadar

uyumadan beklemek) kurtulacaklarına inanmaktadırlar. Dinsel inançlar ile birlikte geleneksel inançlarda varlığını sürdürmektedirler.

Bebek ölümlerini engellemek için yastığının altına bıçak, makas koyulurken beşiğin altına da süpürge koyuluyor. Ayrıca yeni doğanların dışarıya çıkarılmamasına dair uygulamaların Sedat Veysi Örnek'in çalışmasında belirtildiği gibi (Örnek,1979:231), Kavak ilçesinde ve köylerinde de sürmekte olduğu belirlenmiştir. Bebeğin doğumunda itibaren ilk kırk gün eve taze et girmemesi gerektiğine olan inanç Sedat Veysi Örnek'in çalışmasında ortaya koyduğu gibi (Örnek,1979:231) güncelliğini korumaktadır. Bebek ölümlerini engelleme için diğer bir yolu olarak da bebekler, Seyit Ahmet Ladik adlı yatıra götürülmektedirler. Bu yatırı ziyaret edildiğinde bebeklerin kötü ruhlardan korunacağına ve bebeklerin yaşayacağına inanılmaktadır. Ayrıca bu yatırın geceleri uyumayan bebeklere de iyi geldiği bu çevrede genel kabul görmektedir. Görüşme yaptığımız köylerden birisi de kendilerini Türkmen olarak ifade edenlerin yoğunlukta yaşadığı bir yerleşim yeridir. Başlangıçta bebeklerini korumaya ve yaşamlarını düzenlemeye yönelik geleneksel uygulamaları ısrarla reddetmelerine rağmen kadınların oluşturduğu grupla sohbet ilerledikçe koruma önlemlerini uyguladıkları ortaya çıkmıştır. Köyde yaşayan kadınların dini bilgiler edinmek ya da dini sohbetler gerçekleştirmek amacıyla her hafta toplandıkları saptanmıştır. Bu köyde dinsel bilgilerinin doğru olduğu düşünülen ilçeden gelen (köy ile kan bağı olmayan) iki kadın haftalık toplantılarda yer almakta ve köyde yaşayan kadınlara dini bilgiler vermektedirler. Toplantının bitimine yakın görüşme de yer alınmıştır. Her yaştan kadının bu toplantıda yer aldığı görülmüştür. Kadınların gelenekten gelen uygulamalara ilişkin pratiklerini aktarmaları, ders aldıkları iki kadının toplantıdan ayrılmaları ile kolaylaşmıştır. Toplantıları yönlendiren ve kadınları bilgilendiren bu iki kadın toplantıda yer alan kadınların pek çoğunda oldukça genç yaşta olmalarına rağmen, köyde yaşayan kadınların onları çok önemsedikleri, aktardıkları dini bilgilere saygı duydukları belirlenmiştir. Onlar varken bizde böyle batıl inançlar olmaz biz uygulamayız diyen kadınlar, genç kadınların yanımızda ayrılmalarıyla birlikte bebek ölümlerini engellemek gibi uygulamaları ve yaşamın diğer alanlarını düzenlemeye yaradığına inanılan geleneksel pratikleri aktarmışlardır. Kadınlar, uyguladıkları bazı geleneksel pratikleri dini bilgi aldıkları kadınların yanında saklama gereksinimi duymuşlardır. Köyde dini inançların geleneksel pratiklerin üzerindeki ağırlığı belirgin olarak hissedilmekle birlikte gelenekten gelen korkularla(anne ve çocuğa yönelik) henüz başa çıkamadıkları da gözlenmiştir. Kleinman'a günlük yaşam etkinliklerini; sağduyu, başkalarıyla iletişim ve toplumun üzerinde durmadığımız olağan ritim ve töreleri oluşturur. Sosyal ilişki örüntülerini yansıtır. Bu yerel dünyalarda deneyim, neyin en fazla tehlikede olduğunu ve riske edilen şeyin nasıl kazanılacağına dayanan kişiler arasında iletişim, etkileşim ve uzlaşmalar, bireysel değil sosyal aktarmalardır. Yani kültürün yerleşim alanı yalıtılmış olarak kişinin zihni değil, grupların birbirleriyle bağlantılı bedenleri, aileleri, iş ortamlarının tümüdür

(Kleinman 1997: 16). Burada konuşurken batıl inanç olarak görülen kimi uygulamalar, çözümlenememiş korkular ile karşılaşıldığında devreye girmektedir. İnsanlar, imgelerinde yer alan korku duyulan yaratığı benzer şekillerde tarif etmektedirler.

Korku duyulan yaratıkların zararlı etkilerinden korunabilmek için ocaklı ailelere ait bir eşya ya da süpürge, nazarlık, sarımsak, demir gibi nesnelere, loğusa ya da bebeğin yakınına yerleştirilir (Emiroğlu vd. 2003: 36-37, İnan, 1972:168-171). Kavak ilçesinde ve bu köyde yaşayanlar da bebekleri kuş öldürmesinden korumanın önemli bir yolunda bebeklerin beşiğine içine kül koyulmuş bir bez parçasını bağlamak olduğunu belirtmişlerdir. Bu kül bölgede ocaklı aile olarak tanınan ailenin sobasından alınmaktadır. Kül yine ocaklı ailenin erkeğinin atleti yırtılarak elde edilen kumaş parçasının içine koyulmakta ve bebeğin beşiğine bağlanmaktadır.

Görüşme yapılan 25 yaşında evli ve İstanbul doğumlu olan ve İstanbul'da yaşayan bir kadın bu köye ocaklı aile olarak tanınan ailenin ocağında kül almak için geldiklerini belirtmiştir. Bu genç kadının Kavak doğumlu olan İstanbul'a genç yaşta taşınan annesinin geleneksel uygulamalarının izinden devam ettiği görülmektedir. Bu kül ve atlet parçası için yapılan ödemenin ise gönüllerinden ne koparsa şeklinde olduğu belirtilmiştir. Kül ve atletin karşılığı bazen de hediye ya da ücretsiz olabilmektedir.

Bu bölgede insanların inancına göre, "Bebeği yok etmek için kuş bacadan iner. Ancak orak bulundurulursa kuş bacadan inmez." Bazı kadınlara göre yeni doğanları boğmaya çalışan kuş da aslında bir kadındır. Efsaneye göre ocaklı ailelerden biri bu kuşu yakalayıp kafese koymuş ve ertesi günü kuş Firdevs adında bir kadın olarak ortaya çıkmıştır. Bebekleri yok etmeye çalışan bu kuşların aslı kadın olduğunu çoğu kadın inanmaktadır. Bu kuşların kadın gibi boyandıklarında görüldüğü ifade edilmiştir. Bebeklerin kuşlardan korunması amacıyla bacalar kapatılmaktadır. Kavak ve köylerinde bebeklere zarar veren kuşun karşılığı başka bölgelerde albastı olarak bilinmektedir. İsimleri farklı olan her iki yaratıkta kadın olarak insanların imgesinde yer almaktadır.

Yeni doğanların korunmasına yönelik bir diğer uygulama ise kırk gün boyunca geceleri anne ve bebeğin yattığı odada sürekli olarak ışığı açık bırakılmaktır. Evlerde elektirik olmadığı dönemlerde ateş sürekli canlı tutarak bebekler kötü ruhlara, cinlere karşı korunuyormuş.

Diğer yandan sadece yeni doğanlar değil, yeni doğanların annelerinin de tehlike altında olduğuna inanılmaktadır. Yeni doğum yapmış kadınları yok etmeye çalışan ise upuzun kuyruklu ve kuyruğu simsiyah kedi şeklinde olan bir yaratık kadınların imgelerinde yer almış görünmektedir. Bu yaratığın bazen simsiyah pelerini olduğuna ve elinin içinin delik olduğuna inanılırken aynı zamanda şeytan olduğuna da inanılmaktadır.

Köyde yaşayan 33 yaşında kadın "Karağra üzerime çıkarak, beni boğmaya çalıştı. Karağra dediğimiz yaratık aslında şeytan'ın ta kendisidir" demektedir. Belki de uykuda karşılaşılan bir korku

durumu bu bölgede ruh ve cin ilişkilendirilerek kadınların imgelerinde aynı şekilde bir yaratığı tasavvur etmelerine yol açmış görünmektedir. Kötü ruh yada cine ilişkin korku, geliştirilerek etten ve kemikten oluşan bir yaratığa dönüştürülmüştür. Kadınların çoğunluğu böyle bir canlı ile karşılaşma deneyimlerine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Kavak ilçesinde yaşayan 50 yaşında kadın “Beni simsiyah bir yaratık boğmaya kalktı ama boğamadı. Çünkü avucunun içi delikti. Bu yaratık bir defa Hz. Muhammed tarafından yakalanmış ancak bir daha yeni doğum yapmış kadınlara dokunmayacağına dair söz verdiği için Peygamber sadece avucunun içini oyarak serbest bırakmış. Avunun içi delik olduğu için kadınları boğamıyor. Beni de boğmaya çalıştı ama bu delikten nefes aldım.”

32 yaşında kadın, “Beni de boğmaya çalıştı. Bana gücü yetmeyince bebeğimi öldürdü. Daha sonraki bebeklerimi korumak ve korunmak için orak koydum.” biçiminde bir açıklamada bulunmuştur. Bu anlatıda korku duyulan ile dini inanç ilişkilendirilmektedir. Burada peygamberin yaratığın avucunu kesmesi ve bu nedenle kadınların boğulmaktan kurtulmalarına ilişkin inançların geliştirilmesi, gelenekten gelen inançlarla dini inançların ilişkilendirilerek hem batıl inanç saydıkları ama yaşamlarında görmemezlikten gelemedikleri korkuları ile dini inançlarını uzlaştırarak bir çıkış yolu buldukları görülmüyor. Berktaş’a göre değerler ve imgeler gerçeklik hakkında anlatılan öyküler veya mitosların tasavvur ediliş biçimi ve çerçevesinde örülen tasarımlar, o kültürlerde yaşayan kadınların rolleri, statüleri ve imgeleri ile yakından ilgilidir (Berktaş: 2000, 17). Her ruhsal sıkıntı bireyin bağlı olduğu kültürel yapıya göre şekillenmektedir.

Kavak ve ziyaret ettiğimiz köylerde bebek doğumlarında özel bir kutlama yapıldığına dair bilgilere ulaşamadık. Bebek doğumlarında köylerde herhangi bir kutlama yapılmamaktadır. Yalnızca Kavak ilçesinde 40 gün sonra “Bebek Tevhid’i” yapılarak akrabalar çağırılmakta, bebeğe hediyeler verildiği öğrenilmiştir.

Çocukların göbek bağı ile ilgili uygulamalara özel önem gösterildiği görülmektedir. Göbek bağının saklanması ilişkin işlemlerde tesadüfi uygulamalardan çok ailelerin beklentilerine göre şekillenmektedir. Bazen bebeğin göbek bağı çocuğun yaşamı boyunca her işi su gibi aksın diye suya atılmaktadır. Bazen de evine bağlı olması için çatıya atılmakta, evin bahçesine gömülmektedir. Caminin, okulun bahçesine gömüldüğü gibi tarlaya, bahçeye atılıp, evin içinde de saklanabilmektedir. Bu uygulamalar Örnek’in çalışmasında görülmektedir (Örnek, 1979:107). Göbek bağına ilişkin diğer uygulamalar ise evine bağlı olması ve çeyizinin bol olması için kız bebeklerin göbek bağı genellikle sandığa koyularak saklanmaktadır. İlçede erkek bebeklerin göbek bağı Kuran’ı Kerim’in arasında saklayanlarla karşılaşmıştır. Göbek kordonunun toprağa gömülme uygulamasının insanın topraktan gelip toprağa döneceği inancından kaynaklandığı belirlenmiştir. Göbek kordonu ile ilgili işlemler Sedat Veysi Örnek’in çalışmasında olduğu gibi (Örnek,1979:107-

112), günümüzde de önemini korumaktadır. Göbek bağı ile ilişkili işlemler de bebeklerin cinsiyeti ile ilişkili olarak beklentilerin dolayısıyla uygulamaların yönünü belirlemektedir.

Kavak ilçesi ve dört köyde kadınlarla yapılan görüşmelerde; Bebeklerin iyileştirilmesine ilişkin sağlık merkezlerinden yardım alınıyor. Yalnızca iki ayrı köyde hasta bebekleri iyileştirmek için katran uygulamasının yapıldığı saptanmıştır. Bu uygulama da katran ısıtılarak bir bezin içine koyulmakta ve toprağa gömülmektedir. Hasta çocuk katranın gömüldüğü toprağın üzerine oturtulmaktadır. Bu uygulamanın yaygın olmamakla birlikte köylerde uygulanmaya devam ettiği belirlenmiştir.

Bebekleri ve annelerini korumaya yönelik uygulamalar genellikle bebekler 40 günlük olunca, anneye ve bebeğe yapılan kırklama pratiği ile sona ermektedir. Ancak kırklama uygulamasında da farklılık görülebiliyor. Batı Trakya göçmenlerinin yaşadığı köyde kırklama uygulama süresi diğer köylere göre farklılık göstermektedir. Bu köyde kız bebekler için 43. günde, erkek bebekler için 38. günde kırklama uygulaması gerçekleştiriliyor. Kırklama uygulamasından sonra bu döneme ilişkin yasaklar ortadan kalkmaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan 40 yaşında kadın “Biz Çerkez’iz. Buraya ilk geldiğimizde kırklama gibi uygulamalar yokmuş geleneğimizde, zamanla uygulamaya başlamışız” Kırklama töreni sırasında bebeğin yıkanacağı suyun içine; 40 taş, süpürge teli, bıçak, iğne, bebeğin zengin olması için altın takı koyuluyor. İçindekilerle birlikte süzgeçten geçirilen su ile bebekler yıkanmaktadır. Bazıları ise 41 taş koymaktadır. Batı Trakya göçmenlerinin yaşadığı köyde ise suyu ısıtacak ateşe kırk ayrı ağaçtan 40 kabuk toplanıp atılmaktadır. Selanik göçmenlerinin yaşadığı köyde ise kırklama suyuna tuz ve kömür katılmakta ve bebekler bu su ile yıkanmaktadır.

Kendilerini Türkmen olarak ifade eden bu köyde daha çok Müslümanlığın kurallarına göre yaşanması gerektiğine dair göndermelerin var olduğu görülmektedir. Bu köyde yaşayan bazı kadınlar bebeğin ve annesinin (anne boy abdesti alacak) sadece yıkanmasının yeterli olduğunu söylemekle birlikte giysilere özel önem vermektedirler.

38 yaşında kadın “Bebekler 40. günde yıkanır. Duvarlar süpürülür. Bebek de dâhil olmak üzere ailede herkes olabildiğince yeni giysiler giyer, yataklara kullanılmamış çarşaf serilir.” Yeni doğanlara yönelik uygulamaları tanımlamaktadır.

60 yaşında kadın “Kırklama töreni, 40. günde yapılır. Suyun içine 40 taş, altın yüzük olmazsa gümüş yüzük bırakılır. Önce bebek yıkanır. Bebek emzirilmeden önce kuzu gibi uslu olsun diye koyun postunun üzerine yatırılır, çocuğun uslu olması için üzeri seccade örtülür. Çocuk erkekse ekin biçmeyi öğrensün diye duvara ellik (ekin biçilirken parmaklara geçirilen tahtadan yapılmış bir alet) ve orak asılır” Göbek bağı saklama şeklinde olduğu gibi kırklama uygulamalarında gelecekte çocuğun nasıl bir insan olması gerektiği üzerine inşa edilmektedir. Ayrıca Kümbetoğlu’nun da belirttiği gibi

semboller toplumsal cinsiyete ilişkin olarak değişmekte ve cinsiyet ilişkilerinin yapısını, doğasını ve niteliğini ortaya koymaktadır (Kümbetoğlu 2000: 241).

SONUÇ YERİNE

Görüşme yapılan kadınlarla konuşmalarımızda bebeklerin zarar görmelerini ilişkin kişisel deneyimleri ölme nedenlerine ilişkin kişisel deneyimleri ve bu olaylara ilişkin inançları yorumlanmıştır. İlçede ve köylerde yaşamını sürdüren kadınların bazılarının yeni doğanlarda karşılaşılan ölümlerin bebeklere zarar veren kuşun gerçekleştiğine inandıkları belirlenmiştir. Bebeklerin çocuk hastalığında ölebileceğine inanan kadınlarında sayısının az olmamasına rağmen koruma önlemlerinin neredeyse görüşme yapılan kadınların tümü tarafından uygulandığı görülmektedir.

Bebek ölümlerine engellemek için yastığının altına bıçak, makas koyulurken beşiğin altına da süpürge koyuluyor. Dinsel inançların geleneksel pratiklerin üzerindeki ağırlığı belirgin olmakla birlikte gelenekten gelen korkularla(anne ve çocuğa yönelik) henüz başa çıkılamadığı gözlenmiştir.

Yaratıkların zararlı etkilerinden korunabilmek için ocaklı ailelere ait bir eşya ya da süpürge, nazarlık, sarımsak, demir gibi nesnelere, loğusa ya da bebeğin yakınına yerleştirilmektedir. Bu kül bölgede ocaklı aile olarak tanınan ailenin sobasından alınmaktadır. Kül ocaklı ailenin erkeğinin atletinden yırtılarak alınan kumaş parçasının içine koyulmakta ve bebeğin beşiğine bağlanmaktadır. Ocaklı aile tanımının ise Orta Asya'dan taşınmıştır. Çünkü ateş ve evdeki ocak ateşine eski Türklerde oldukça önemli verilir ve saygı gösterilir (Roux, 2012:39-40).

Bazı kadınlara göre yeni doğanları boğmaya çalışan kuş da aslında bir kadındır. Bazı kadınlara göre ise bebekleri yok etmeye çalışan kuşların aslı kadındır. Bu kuşlar kadın gibi boyanmışlardır. Sadece yeni doğanlar değil, yeni doğanların anneleri de tehlike altındadır. Kadınların tanımlarında yeni doğum yapmış kadınları yok etmeye çalışan varlık upuzun kuyruklu, kuyruğu simsiyah kedi şeklinde olan bir yaratık olarak tasvir edilmektedir.

İncelemelerde anlatılarda korku duyulan ile dini inanç ilişkilendirilmektedir. Burada peygamberin avucunu kesmesi ve bu nedenle kadınların boğulmaktan kurtulmalarına ilişkin inançların geliştirilmesi, gelenekten gelen inançlarla dini inançların ilişkilendirilerek hem batıl inanç saydıkları hem de yaşamlarında görmemezlikten gelemedikleri korkuları ile dini inançlarını uzlaştırarak bir çıkış yolu buldukları görülüyor.

Bebeklerin göbek bağı ile ilgili uygulamalara özel önem gösterildiği görülmektedir. Göbek bağının saklanması ile ilgili işlemlerde tesadüfi uygulamalardan çok ailelerin beklentilerine ve bebeklerin cinsiyetine göre şekillendiğini belirtmemiz olanaklıdır.

Bebeklerin iyileştirilmesine ilişkin sağlık merkezlerinden yardım alınmasına karşılık, hasta bebekleri iyileştirmek katran uygulamasının yapıldığı saptanmıştır.

Kırklama töreni sırasında bebeğin yıkanacağı suyun içine; 40 taş, süpürge teli, bıçak, iğne, tuz, kömür ve bebeğin zengin olması için altın takı koyuluyor. İçindekilerle birlikte süzgeçten geçirilen su ile bebekler yıkanıyor. Bazen içine koyulan maddelerde ve uygulama zamanında ufak farklılıklar görülmektedir.

Kırklama uygulamalarında Müslümanlığın kurallarına göre yaşanması gerektiğine dair göndermelerin var olduğu görülmektedir. Bu nedenle bebeğin ve annesinin (anne boy abdesti alacak) sadece yıkanmasının yeterli olduğunu söylemekle birlikte giysilere önem verilmektedir. Göbek bağı saklama şeklinde olduğu gibi, kırklama uygulamaları da gelecekte çocuğun nasıl bir insan olması gerektiği üzerine inşa edilmektedir.

Sonuç olarak geleneksel uygulamaların, dinsel öğelerle ilişkilendirilerek varlıklarını sürdürdüklerini belirtebiliriz. Korku duyulana karşı mistik, büyüsel nitelikli geleneksel uygulamalar ile din birleştirilerek bağdaştırmacı bir oluşum ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda geçmiş uygulamalardan uzaklaşmadığı (İslam bu uygulamaları onaylamamasına karşın), tam aksine dinsel uygulamalarla birlikte anlamlı bir bütünlük gösterdiğini söylemek olanaklıdır. Korumaya ve yaşamı düzenlemeye yönelik uygulamalar İslamiyetden önce varolan inanç biçimleri ile İslam dini birlikte şekillendirilerek uygulanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Atay, T. (2009) *Din Hayattan Çıkar (Antropolojik Denemeler)*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Baskı
- Ateş, M. (2001) *Mitolojiler ve Semboller (Ana tanrıça ve Doğurganlık Sembolleri)*, İstanbul: Aksiseda Matbaası
- Berktaş, F. (2000) *Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın*, II. Basım, Metis Yayınları Ankara
- Beydili, C. (2005) *Türk Mitolojisi (Ansiklopedik Sözlük)*, Ankara: Yurt Kitap-Yayın
- Bulut, M. (2010) *Mardin’de Albastıdan Korunma Biçimleri*, *Folklor/Edebiyat*, 4/16, 15-24
- Emiroğlu, K. vd, (2003), *Antropoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Eliade, M. (2003) *Dinler Tarihine Giriş*, Çev: L. Arslan, İstanbul: Kabcacı Yayınevi
- Erhat, A. (1996) *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Griffith, L.B. (2009) *Practitioners, postnatal depression, and translation: An investigation into the representation of Bangladeshi mothers in the East End*, *Antropology Medicine*, 16/3 267-278
- İnan, A. (1972) *Tarih de ve Bugün Şamanizm, Materyaller ve Araştırmalar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Kalafat, Y. (2000) *Türk Dünyası Karşılaştırmalı Türkmen Halk İnançları*, Sosyal Antropoloji Araştırmaları, Ankara: Asam Yayınları
- Kleinman, A. (1997) "Kültür DSM-IV İçin Neden Önemlidir?" *Kültür ve Psikiyatrik Tanı DSM-IV Bakış Açısıyla*, *Compos Metis Yayınları*, Ankara 15-28
- Kümbetoğlu, B. (2000) "Toplumsal Cinsiyet ve Antropoloji" *Folklor/Edebiyat*, Sosyal Antropoloji Özel Sayısı, Cilt: VI, Sayı: XXII, 2, Şahin Matbaası, Ankara 239-254
- Levy-Bruhl, L. (2006) *İlkel Toplumlarda Mistik Deneyim ve Simgeler*, (Çev: Oğuz Adanır, Ankara: Doğu Batı Yayınları
- Morris, B. (2004) *Din Üzerine Antropolojik İncelemeler, "Bir Giriş Metni"*, (Çev: Tayfun Atay), Ankara: İmge Kitabevi

- Örnek, S.V. (1979) Geleneksel Kültürümüzde Çocuk, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, Sai Toraman Matbaası
 Roux, J.P. (2012) Eski Türk Mitolojisi, BilgeSu, Ankara, Ankamat Matbaacılık

Extended English Abstract

The research conducted with sixty women who live in Kavak county of Samsun and its four villages. The age range of the women interviewed is 20-75. The research was performed by the face-to-face interview technique. Application executed between the 15th and 25th of June, 2011 and the data collected was interpreted by analysis.

Since the beginning of the earth, mankind developed various solutions to the unexplained situations and tried to explain the meaning of life. In traditional societies, baby deaths were attributed to the existence of evil spirits. It is possible to see this kind of belief in a lot of societies. The evil spirits which attack and hurt mothers and babies can be in different shapes such as a dog, a cat, a goat, a calf, a bird, a woman, etc.. An item that belongs to a special* family such as a broom, an evil eye, garlic, a piece of iron etc. are placed next to the baby or the woman after childbirth, to have protection from the evil effects of these creatures (*A family that is believed to have a kind of special power against evil.). Protection intended symbols can differ by climates, environments, available assets or traditional beliefs. These symbols reconcile people on one hand with the cosmos and on the other with the society which they're a part of. Even though they differ in various societies, underneath the surface, they all have some certain universal elements. These baby harming creatures can be identified with different names and images in different regions. For instance, in Kavak county of Samsun and its villages, the deaths of the new-borns are attributed to some creatures which come in bird shape. People who want to protect their new born baby from this bird's damage take ashes from the fireplaces of the special families.

Interviewed women's beliefs related to their babies to get harmed is analysed by this analyses. According to the results obtained, a part of the women who live in the county and its villages believe that the reason of the deaths among the new-borns is this creature called 'the bird' and the babies die by its suffocating evil effect. It is seen that every interviewed woman was applying these protection measures for mother and baby even though the number of people who believe that these babies might be dying from children's diseases is not low. In all four villages visited, it is seen that almost all the women living in these villages are using traditional applications to protect their babies.

According to the beliefs of people who live in this region, the kids who survived from bird's attack earlier, should stay awake till morning azan on the night of their wedding days. It is believed that if they sleep that night, the bird would come back and kill the earlier survivor of the attack who just got married. People of this region believe that they will survive from the danger of traditional belief called 'bird stealing' by traditional protections and religious ones (such as waiting till morning azan without sleeping). Both religious and traditional beliefs subsist together in harmonisation.

In order to stop baby deaths, it is common to put a knife or scissors under the pillow or a broom under the crib. It is also commonly believed that first 40 days after the birth of the baby there shouldn't be any fresh meat in the house. Another way to prevent baby deaths is to take the baby to this entombed saint called Seyit Ahmet Ladik. They believe that their babies will be protected and live by visiting this entombed saint. In one of the villages that we visited, people who identified themselves as 'Turkman' were having high intensity. Even though they refused applying traditional baby protection applications or living regulations strongly, after some time spent with the women's group, it surfaced that they apply traditional protections. The women couldn't come up with their traditional fears although their religious beliefs are stronger than traditional practices.

Ordinary patterns of daily living activities reflect prudence, communication with others and social relationship patterns of society. In these local worlds, experience is communication, interaction and reconciliation between people; not individual but social movements depending on what is in most danger and how to win the risked thing. People describe the feared creature in similar ways. Some applications which can be qualified as superstitions are stepping in when an unsolved fear is encountered.

An object that belongs to the special families or a broom, garlic or an iron is placed next to the baby or the woman after the childbirth to get protected from the evil effects of creatures. People who live in Kavak county and this village stated that one of the important ways of protecting babies from being stolen by the bird is to attach a piece of cloth with some ash in it to baby's crib. This ash should be taken from the stove of one of the special families. The cloth, which is attached to the baby's crib, should be a piece of an undershirt of one of the males from a special family.

According to the beliefs of this region's people, the bird which is trying to strangle newborns is actually a woman. Such as the creature called 'albastı'(puerperal fever) in people's imagination, this one is also imagined to be a woman. The creature which tries to eliminate women is described as a cat shaped creature with a very long tail. While it is believed that it has holes in its palms, it is also believed that it is a demon.

In stories, it is seen that women are finding a way out by reconciling their fears which they cannot ignore and the traditional beliefs which they find superstitious; with their religious beliefs.

We can state that the processes regarding keeping babies' funicle is being shaped according to families' expectations more than random applications. The funicle can be thrown to water to make all kids works to 'flow like water' or it can be buried to the roof, sometimes in the garden of a school or a mosque. The processes regarding funicles are being applied in relation to baby's gender and family's expectations.

Even though it's not common, it is determined that tar application is being used to heal babies. When babies are 40 days old, after the practice of fortieth day ceremony for mother and baby, all applications intended to protect baby and mother usually end.